

COSTUMS I TRADICIONS A LA MEVA TERRA

[TEXT] Jaume Sabaté i Alentorn

[FOTOGRAFIES] Jaume Sabaté i Alentorn

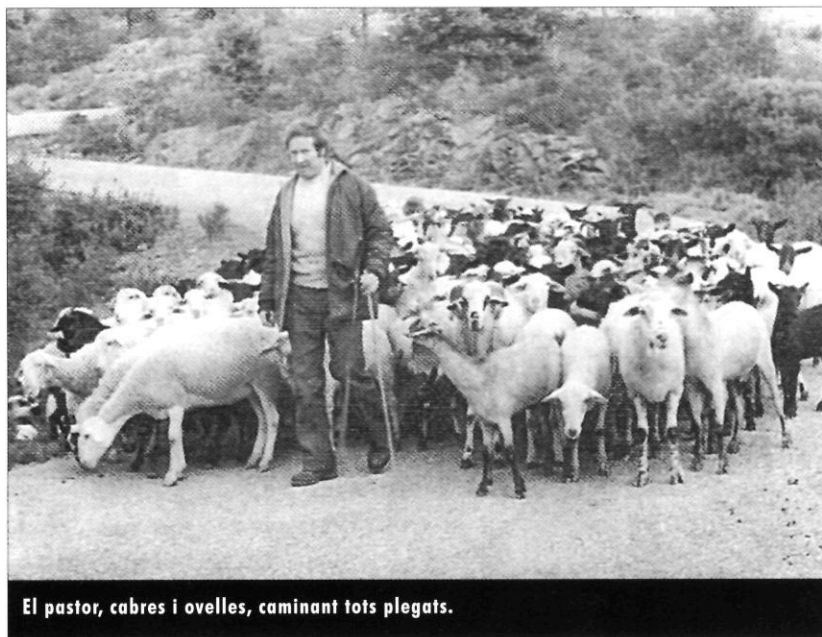
Viure vuitanta anys a la meua terra m'ha deixat una petjada espiritual al cor, conseqüència de respirar plenament tot un seguit d'hàbits i pràctiques que han deixat personalitat pròpia. És el meu anhel donar-los a conèixer.

Els pastors i el pasturatge

Quan el Lloar començà a refermar-se com a poble, s'anaren aixecant les parets d'amplis corrals per tots els indrets, i els masos escampats pel terme també s'ompliren de bestiar, com algunes àmplies coves dels Rogerals que amb assiduitat han servit en tot temps de soplug i de repòs. A dins al poble fins fa uns cinquanta anys hi havia encara cinc o sis grans ramats, que tant al matí -quan sortien a pasturar- com al migdia o a la tarda quan tornaven omplien els carrers de gom a gom.

LA PROFESSIÓ DE PASTOR ERA SOVINT BASTANT SACRIFICADA, ELS CALIA VIGILAR MOLT, I NO GAUDIR MAI DE CAP FESTA

Era un costum assidu i arrelat que cada casa o família tingués la seva pròpia cabra, ja que se'n munyia la llet per a la mainada. Aquell escampall de cabres sortien a pasturar amb el ramat, per la qual cosa i com a compensació al pastor el deixaven entrar a les hisendes a pasturar i, a primera hora del matí, calia sempre portar la cabra al corral, cosa que feiem



El pastor, cabres i ovelles, caminant tots plegats.

els menuts abans d'anar a l'escola. I al vespre el pastor quan tancava el ramat al seu corral aviava les cabres de la gent i aquestes, xinoxano, se n'anaven cadascuna pel seu compte cap a casa seva. Aquesta pràctica solia portar alguna complicació, perquè les

brot d'ametller tendre, però, no obstant aquells petits incidents, les cabres feien cap cada una a casa seva.

Sovint s'oïa dir, quan parlàvem d'un pastor o ramat, "fa més mal que una pedregada", i les actuacions judicials contra els pastors sovintejaven pertot arreu. Els camps i els boscos han gaudit sempre d'una especial fertilitat, ja que l'herba ha brotat ufanosa i tendra, la qual cosa ens aclareix prou bé la proliferació de força ramats. Tot i que s'ha dit en tot moment, "vida de pastor, vida regalada", la seva professió era sovint bastant sacrificada. Encara que el treball no fos massa dur, el cert era que els calia vigilar molt, aguantar pacientment les ires de la gent embravida i no gaudir mai de cap festa, ja que el bestiar havia de menjar, tant si era dia de Nadal, com de sant Esteve.

La vida a les casetes del camp

Dins de les esgotadores jornades estiuenques, quan el sol abraçador queia damunt del camp i sobre les esques dels camperols, com que es procurava aprofitar al màxim la jornada, es triaven solucions i maneres de fer la vida amb més plaer. Una, tal volta la més efectiva –a pesar també dels inconvenients–, era la de quedar-se fent vida al tros durant la setmana sencera. Aleshores, perquè això fos possible, calia tenir una caseta a la finca amb el seu hort o pou, o la cadolla en el cas de Damunt Roques.

S'hi esmorzava al matí, s'hi feien les deu hores, i també a diari el tupí o la cassoleta, on no hi mancaven mai uns grans d'all, un fulla de julivert i unes esca-



El maset del Llebreta a les Damunt Roques.

LA PELL D'AQUELLS HOMES ERA DURA I ESPESSA I AMB PROU FEINES PODIEN ELS MOSQITS CLAVAR-HI LES PUNXES

lunyes; de tots aquests ingredients solia haver-n'hi pel voltant de la caseta. La migdiada es feia llarga, perquè el dia era llarg també i s'aprofitaven les hores més fresques per a treballar; el sopar guisat a la fresca suau de la vesprada era deliciós i, com que no tenien llum, prompte s'ajeien a sobre d'unes garbes d'herba o

d'una sàrria, i no els treia pas la son el vol dels cuïcs i mosquits, que a la nit els solien assetjar. La pell d'aquells homes era dura i espessa i amb prou feines els mosquits podien clavar-hi les punxes.

Aquells homes feien estada allí amb poca cosa; de diners en

bellugaven pocs, justos per a comprar el pa i poca cosa més, i el que no els mancava eren arengades i cues de bacallà, que guardaven dins el cistell penjat a l'interior de la caseta, on les melitxes o alguna rata o serp intentaven fer de les seves, i el pa el portaven per a tota la setmana i com més dur es feia més els allargava, encara que els darrers dies amb prou feines hi podien clavar les dents.

(continua a la pàgina següent)



LA REVOLUCIÓ


CELLER
ÒNIX
PRODUCCIO LIMITADA

Venda de vins i olis,
a l'AGROBOTIGA
Tots els dies de la setmana,
menys diumenge tarda:
matí de
10 a 1,30h.
tarda de
4 a 7,30h.

 ONIX

VINÍCOLA DEL PRIORAT, s.c.c.l.

Carrer Piró, s/n. 43737 Gratallops, Priorat.
Tel. +34 977 839 167 Fax +34 977 839 201
e-mail: info@vinicoladelpriorat.com www.vinicoladelpriorat.com

DESCOBREIX LA NOVA AGROBOTIGA
DE LA VINÍCOLA DEL PRIORAT, PRODUCTES DE
LA TERRA I ARTESANS DE QUALITAT.

NO T'HO PERDIS



Costums i tradicions

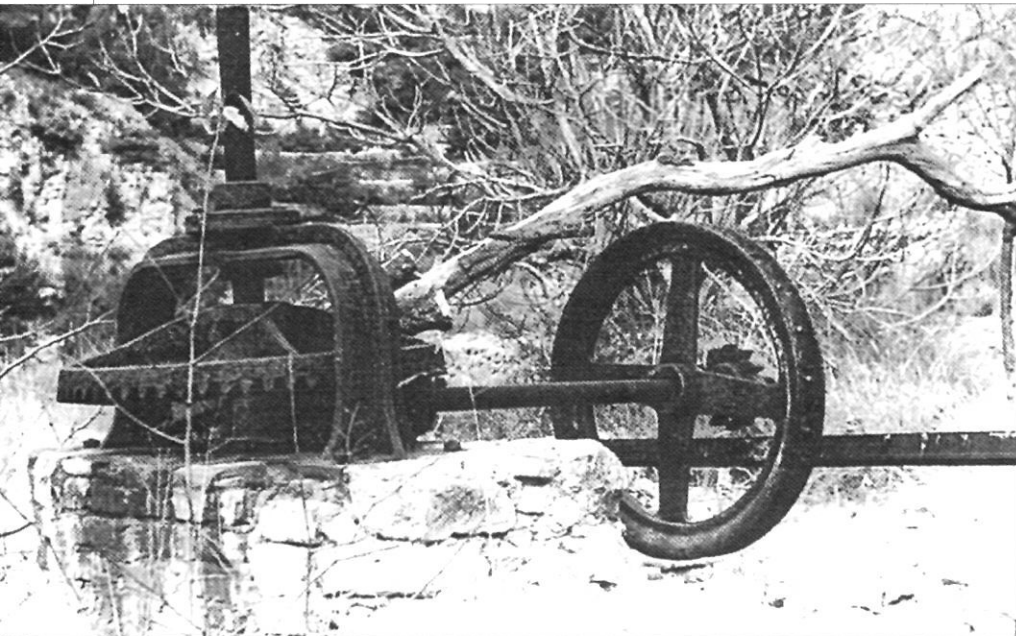
Les sínies de reg

Quan tots els camps es treballaven, quan s'aprofitava fins el racó més rònc, encara s'aprofitava més l'aigua per si es podia regar algun bocí, i pertot arreu hi havia pous

l'altra barra que, lligada a l'eix central i per mitjà d'un engranatge, feia rodar els dos volants; un cadell ho aguantava perquè no tirés tot marxa enrere amb el pes de l'aigua.

a una barra lateral el tibava ell mateix voltant, i era freqüent dir a qualsevol persona amb unes grosses ulleres: "semblen les ulleres de fer voltar la sínia". Per dissort, eren més els rucs que no pas els animals bons els que voltaven la sínia, i com que no corrien gaire, el doll de l'aigua que pujava no era gaire gros. L'avi de cal Llorençet i l'oncle Llorenç en tenien una a la vora del riu, en la qual un vell ruc era l'encarregat de voltar, i era normal veure escampats pel terra una colla de verducs trencats i esmicolats, i fixeu-vos com devia tenir l'esquena aquell sofert animaló.

Tants ensurts que hi van passar! De tant en tant aprofitaven les seves absències uns jovenots –d'aquells que sempre han gaudit fent malifetes– i tiraven dins el pou unes pedres grosses i feien una trencadissa de catúfols; també alguna vegada els van treure el cadell i el pes dels catúfols plens va disparar el volant i es va trinxar tot. Davant d'aquelles situacions i per sortir del pas, hi lligaven pots de llauna, olles o el que trobaven, ja que se'ls havien acabat les reserves que pujaven de les terrisses de Miravet. Aquell sistema tan arcaic i complicat s'abandonà del tot quan van



Les restes d'una vella sínia a la font de Minfani.

i fonts, amb poca aigua, però duradora, i aquesta motivació feia que es fergués per tots els barrancs, i cada dia hi havia més pous. Com que el pou solia ser fondo a un nivell inferior a la terra, calia empènyer l'aigua cap amunt, i calia utilitzar algun dels tan típics sistemes tradicionals, la manxa o bé la corriola. Però si la superfície era alta hi col·locaven una sínia, que a causa del seu elevat cost, sols s'utilitzava en llocs on l'aigua solia ser abundosa i segura. Es podia elevar bastant amunt, encara que, com més pujava, més força necessitava. Aixecaven el pou tot voltat de pedra i a la part superior, a un nivell per sobre de la terra que s'havia de regar, s'hi feia una plaça rodona que s'envoltava per mitjà d'un bon marge. Al centre hi posaven un eix de ferro amb uns amples volants que hi donaven voltes, mitjançant la força d'un animal que, lligat pel ramal a una barra, estirava amb unes cordes que el subjectaven i feia tombar

Aquells dos volants, separats uns trenta centímetres l'un de l'altre, estaven units per uns travessers de ferro i hi baixaven un parell de cordes fins a la sola del pou que, formant cercle, pujaven per

D'AQUELLES SÍNIES, SOLS EN QUEDA EN PEU ALGUN VOLANT O EIX CENTRAL. TESTIMONI DE COM FOU DE DURA LA VIDA EN EL PASSAT

l'altre costat, i en aquelles cordes hi anaven lligats uns catúfols de terra, un a continuació de l'altre, que al voltar pujaven plens i al decantar-se damunt els volants buidaven l'aigua, que era conduïda cap a l'hort, i tornaven buits de cara avall. Ara bé, per fer tombar la sínia calia un bon animal que anés tirant amb força, al qual posaven unes ulleres per tapar-li els ulls, i així no veia l'espadat al qual anava de cara; com que el ramal estava subjectat

arribar per aquí els motors, i d'aquelles sínies –de les quals n'hi havia unes quantes pel terme– sols en queda en peu algun volant o eix central, testimoni de com fou de dura la vida en el passat. Quan passes per davant d'aquelles restes, la ment, que no pots parar, sol tirar enrere i recordar-se d'aquell enrenou: tot plegat anava aparellat amb el funcionament d'aquelles sínies, i un condicionament que era míser en tots els aspectes. ■